

వేదమతము

పురాతనకాలమునుండియు నార్యులగ్నియే పరబ్రహ్మమనెఱవఁచి తదుపాసనాపరులయి యుండిరని నే నిదివఱలో వ్రాసి దానికే దగినకారణంబులు చెలికినాను. అర్చ్యలపుడవు డాగమవిధులందు సోమరసపాన మొనర్చుచుండిరనినైత మిది వఱిగో వ్రాసినాను గాని సోమలతను దైవముగ నెంచి దానిని బూజించినట్టియదాన్ని జేయునట్టియు విధులుగల ఋక్కులవిషయము హెచ్చుగ వ్రాయలేదు అప్పని నిష్పదానరించెద ఋగ్వేదములో దొప్పిదవమండలము సంపూర్ణముగ నీ సోమదైవమును గుఱించినవిషయమేను మిగత మండలములలోనైత మచటనచట మన్నవి అగ్నియొక్క రసరూపము సోమమని యార్యులనమ్మకము. అగ్నిబలె నీసోమ దైవమునకునైత మనేకరూపములు వాస్తవములు గలవు సోమజన, మీ భూమికాదు అగ్నితేజము సోమలత అగ్ని యేకకార్యములందుపయుపడును సోమలత యొకకార్యమునకే యుపయోగింపబడును సోమలతనుడికింయన్నికి బలిగనివేదించి యాగాధించువారే యారసపానమునకు నర్హులు ఇది యార్యులై రాచులతోఁ గూడియుండునపు డపూజ యారంభమయినదని తోచుచున్నది “హోమ” యను నామమున నైరానులాగమ విధులొనరించి యార్యులబలె సోమపానము జేయుచుండిరి జరదప్రోముషి యైరానులమతమును బొత్తి సంస్కరించినను, పురాతనమునుండివచ్చిన యీ సోమపానాగమ విధినిమాత్రమ మార్పఁదామెను సోమలత యైరానులబలె వార్యులకును బర్వతోద్భవమగులఁవర్షబుడు నూర్యని నాకాశమందునను నగ్నిని నీటియందును, సోమలతను పర్వమందును నుంచెను. ఆకాశమునుండి మాతరిశ్వుడుదెచ్చి పర్వతముపై నుంచెన గర్భాంతరుడు పర్వతమునుండితెచ్చెను ఈలత కేల శీతప్రదేశమునందు పుట్టు, గాని గొండవేడిమిగల దేశమునఁబుట్టదు అర్చ్యలు క శ్రీరమువదలి పంజాబు చేరి పిదపఁ గాశ్మీర గాంధారదేశములందుండి బేపారులు సోమలతతో వ్యాపారవ సేయుచు ధనమార్జించు చుండిరి అట్టివారనార్యులు వారిని నార్యులు తుచ్చము, జూచుచుండిరి సోమలతనుండి రసముదించు క్రమము ఋగ్వేదమునందనేక ఋక్కులలో నుండినను నప్పటివేదభాష స్పష్టముగఁ దెలియదు బ్రాహ్మణములలో విషయము వివరింప బడినది ఋక్కులు వ్రాయకమునుపు సోమలతను దేవ విధమును దానిని జేయువిధము నించుకొనెను.

సోమలతల సధికమాసములలోఁ గొనుటవిధి కావుననే యీ మాసమును సోమలతల సమ్మత్వవారును నిందులైరని యైతరీయ బ్రాహ్మణములోఁ

బలుకఁబడినది దీనిచిత్రమేమో తెలియకయున్నది మూఁడుసంవత్సరము కొంతూరి వచ్చు నధికమాసములో సోమలత కొనవలెననిన య గాదులు మూ డువత్సరముల కొకతూరి యొసరింపవలెనని యర్థమా? కాదేని నధికమాసములోఁ గొనియుంచిన లత నెల్లకాలము యాగాదులం దుపయోగింపవలెని యర్థమా తెలియక యున్నది

సోమలతలు వేళ్లతో సహితముగ బర్వతములనుండి వెన్నెలకాలమునఁ బెల్లగించి పోగు జేసి బండ్లమీదనుంచి మేఘోత్పలతో నీడ్చుకొని యాగశాలకుఁ దెచ్చుచుండిరి సోమలతలుంపను యాగశాలలో నొకభాగము శుద్ధిపఱచి గిడ్డిని చిన్నచిన్న కొమ్మలును పఱచి, దానిపై లతలంతయు పిదప బ్రాహ్మణులు రెండు తొల్లచే నాలతల నదుముదుగు రసమును నదుమిఁబడిన యాకులును శోధించుటకుఁ గాను చిక్కని (Fine) కంబడిలోఁ బడవైచి యంగుళములతోఁ గలుపుచు, మఱల శోధింప రసమంతయుఁ గ్రొదగుంప బడిన పాత్రలోదిగ్గును పిదప రస ములో బాలును పులిమణ్ణిగయును పెఱుగు మొదలగుచవికలపి, యందున గోదమ గాని మఱియెద్దియైనను బండికోచముగఁ జేర్చి యుడుకఁబెట్టుదురు అది చక్కగ నుడికి, యావిరిఁగినంతనె, దానినిఁదీయుదురు ఈ రసము దినముమూఁడుతూర్పు బ్రాహ్మణులకు నిత్తురు దైవములుసైత మీ పానీయము మెచ్చుచుందురు దానిని ద్రావినంతనె యానందరసమగును బ్రాహ్మణులు మైకమందుచుండిరి ఈరసము శారరభుద్ధికిముఖ్యము ప్రాణాధారమగు జలమిది మనుజునకు నారోగ్యము శుభవృత్త నిచ్చునట్టియు స్వోర్ధమునకు మార్గముఁ జూపునట్టియు శాత్రులఁ జంపునట్టియు వస్తువిది ఈ రసముఁద్రావ నర్హులు గొందఱేను యాగ పురోహతులుడప్పు మిగత వారు దానినిఁగోరిరేని నట్టివారు తమసరస మూడే డ్లమి దగినంతబట్టెమున్నదని స్థాపింపవలెను ఇది త్రావినవారు దైవములేతామని యెన్ని యనేకవిధములఁ బ్రబుద్ధిము లాడుచుందురు,

M 10 119 వ సూక్త మిందులకు దృష్టాంతము పైసూక్తము నేనిదివరలో వ్రాసి నాను కావున మఱలవ్రాయుట యనావశ్యకము పైసూక్తవర్ణన హెచ్చుగఁ ద్రావినవారి విషయము సామాన్యముగఁ ద్రావినవారు, చక్కగ మాట లాడుచుండిరి “ ఏమీ తెలియని మా హృదయములో సోమైవము ప్రవేశింపినాడు ” “ సోమా! అగ్నిబలె మాతేజమును హెచ్చింపుము ” “ సూర్యుడు దినముపుట్టురీతి మా యాయువును హెచ్చింపుము ” “ మాబుద్ధి నీపలనఁ గుశలతఁగనినది ” “ నీవు మా యంగములందెల్ల నిండినావు ” “ రోగముతెల్ల శక్తిహీనతచే బలుగిడెను ” “ శక్తిగ

సోమరసము మాయందున్నది కావున మాయాయువు కాచ్చినది ఇట్టి మాటలు హెచ్చరికతో మాటలాడుచుండిరి అయినను నా రసపానముచే జమకు సైతము దేవత్వమువచ్చునని యార్యులు నమ్మియుండిరి దేవతల కమృతమురీతి సోమరసము తమకు నమర్త్యతయు నసమానశక్తియు నిచ్చునని తలంచిరి

చంద్రకీణముల యాదృత సోమలతలోఁబ్రవేశించి యమృతము నించునని యార్యులు సంపూర్ణముగ నమ్మిరి తాపార్ద్ర సంద్యోగగుణము సృష్టికారణమని నే నింతకుమున్ను వ్రాసినాను తాపము సూర్యరూపము ఆదృత చంద్రరూపము. సూర్యచంద్రులిగువు రగ్నిస్వరూపములేను నీటియందగ్నియుండును నీటియార్ద్రతయే సోమరూపము.

ఆర్యులు ప్రకృతిసాంబంధిక శక్తులును వానిమహిమలును జూచి వానికి దైవములని పేరిడి, గౌరవించుచుండిరని నేనుపలుమారు పలికినాను అట్టి పురాతనార్యులు సోమలతయందలి రసపానమునఁ జమకెద్దియో విచిత్రశక్తి కలిగినది ప్రారంభమునఁజూచి యదివస్తుగుణమని తెలయకి దానికి దైవశక్తినారోపించిరి ఇది యార్యుల సహజగుణము ఎప్పుడు దానిపానమున మనుజుఁడు తనసహజ శక్తికంటెను హెచ్చుకార్య మొనరించినచో నా రసమందెద్దియో దైవశక్తియున్నదను నమ్మి స్థిరపడెను అది త్రావినపుడదైవశక్తి తమలోఁబ్రవేశించినదని నమ్మిరి కావున సోమలతకుఁ బూజ్యతఁ గలుగుటయగాక దానిరసమునుదీయు వస్తువులెల్లను గౌరవమందెను ఈ సోమరసము దేవప్రయము కావుననే దైవము లెల్ల నీరసమునరేదొఁ బ్రాముఖ్యతవహింప వాదులాడిరనియు పందెములో గాలి గెలిచినందున వాయువునకుఁ బ్రారంభబలియనియు నింద్రునకు రెండవబలిగను నిర్ధరింపఁబడెనని యైతరీయ బ్రాహ్మణములోఁ దెలుపఁబడినది ఈ పానమునుండి నగ్నులకు వత్తుములువచ్చును రోగములుగుణమగును గ్రుడ్డివారికి దృష్టివచ్చును కుంటివారు నడతురు అనగా సోమపానమొనర్చిన వారారీతిగఁ దామయినట్లు తలఁచుచుండిరి ఈరసము దైవములకు సైతము నిర్జరత్వమిచ్చినది దీనికిఁ బహుమానమని మఱియొక నామము

9 113 (7) పహమానా' నశింపక యెల్లకాలము స్థిరముగ నుండునట్టియు యశ ప్రకాశములు శాశ్వతముగ నుండునట్టియు లోకమునందు నన్నుంపుము

- 9 18 (1) సోమా! నీవు పర్వతములపై వసించువు
 8 2 (2) జనులచే గడుగంటడి, తాళ్లచే నొత్తంటడి, ఎంబళమున శోధింపఁబడి,
 ప్రవాహమునమునిగి లేచిన గుట్టిముబలె నుండువు
- 8 48 (1) దువ్యమగు సోమరసమును నేను సేవించినపుడు నాకు వైవధ్యక్తి
 కుదురును ధనముదొరకును మర్త్యులు నమర్త్యులు నది తమ
 యాహారమని దానిచుట్టును జేరుదురు
- 9 64 (2a) సోమా! శుద్ధపటచఁబడి నీవు సహస్రాధికముగ మాకు వాక్కుధి
 గలిగించి బుక్కులొనరించులాగున జేసెదవు
- 9 68 (7) ఋషులతోను వారిస్తుతి ప్రార్థనలతోను, బదుగు రాక్షసవారితోను
 నీ వలంకరింపఁబడి, యడుగుచు మారు మిత్రముగనుండి, మావలన
 నెత్తంటడి, దైవస్తుతులచేఁ గొనియాడఁబడి, కంబళమునుండి జాతి,
 శాస్త్రవధనమార్జింప శక్తినిచ్చుచున్నావు
- 9 114 (3) సప్తలోకములకు, సప్తాదిత్యులున్నవారు సప్తఋషు లున్నవారు
 ఆదిత్యు లేడుగురేను వీరితోఁగూడి సోమదైవమా! ఇంద్రునికొఱకుఁ
 బ్రవహింపుము
- 8, 68 (2) బయలుగనుండు ద్వానినిఁ గప్పెదవు రోగములకు మందిచ్చెదవు
 గుడ్డివా డుచూచును కుంటివాఁడు నడచును
 పై రీతిగ సోమరసపానమునుండి యాగాదులందు బ్రాహ్మణము
 (మంత్రము) లుచ్చరించి బ్రాహ్మణులకు దైవశక్తివచ్చినట్లు తోచుచుండినందున
 వారి సోమరసమునకు దేవత్యమారోపించి పూజించుచుండిరి
 పైన వివరించిన యాద్యుల ముఖ్యదైవములుగాక, మఱికొన్ని దైవములు
 క్షులక్షు వారివిషయము ముండువ్రాసెదను
 ఆద్యులు ప్రకృతిసాంబంధిక శక్తులను (Powers of Nature) మూఁడు
 విధములుగ విభజించిరి

(1) సృష్టిశక్తి.	(Creating Energy)
(2) రక్షణశక్తి	(Sustaining Energy)
(3) లయశక్తి	(Destroying Energy)

సృష్టిశక్తికి భూతకోటిని సృజించుకార్యము, ముఖ్యమయినను మిగత
 రెండుశక్తుల సామర్థ్యమును దానికిఁగలదు. మిగతశక్తులకు నదేరీతిగ సామర్థ్య

ములు గలవు ఈ శక్తులు, “అగ్ని వగుణేంద్రాదిత్య భూమ్యాకాశములును వాయు సోమలతలు సోమంతకు కారణము దానిరసపానముకే గలిగినదికాని యది యొక ప్రతి సాంబుధి శక్తియని నే నెఱిగిను సృష్ట్యతిలయ కారకులగు పై దైవముల నార్యులు కొంతకాలమునకు వదలి యా దైవములకే వెలునామములిచ్చి, బ్రహ్మ, విష్ణు మహేశ్వరులని పిలువసాగిరికాని శక్తులవియేను వానినిమించిన శక్తులెవ్వియునులేవు ఇక మన పౌరాణికగాథలు పాండిత్యఫలములు రహస్యాధ్య యనులు బాహ్యార్థాభిరుచిచే బామరజన పరిన్వామములు సర్వదేశియులకు సామాన్యముగ నిట్టిగాధలున్నవి ఆ గాధలుసైతము చక్కగఁ బరిశోధించినచోఁ దైవ సేవ బలికినదియ సారాంశమగును బ్రహ్మమునుగుఱించిని విషయ మీవిచారమునకు నేబంధించదు ఆ విచారమేవేటు ఆ విచారమునం దీశక్తులవిషయ ముపవాద ముగనుండునుగాని ముఖ్యవిషయముగనుండదు ఈ విషయములెల్ల జను లాతాఁ చించినయెడల నిపుడు తమకుఁగల యనేకదురభిప్రాయములును మతవైషమ్యములునుమాని పురాతనార్థులబలె నుఖముగ జీవించురు

పై శక్తులను నార్యులు దైవములుగ గొరివించుచుండినదియగాక మఱి కొన్ని దైవములను సైరము పూజించుచుండిరి ఆ దైవములు ముఖ్యదైవములకు నుపశక్తులయి ముఖ్యశక్తుల సామర్థ్యములను జూపుచుండును కావుననే యా ర్యులు ముఖ్యదైవములకు చుపయోగించిన విశేషణములును బిరుదులును నుప శక్తులకుసైత ముపయోగించుచు వచ్చినారు దీనినిఁ జక్కగఁ దెలియలేక యార్యులు చూచినవస్తువులనెల్లను దైవములుగఁ బూజించువారని యన్యమతమువారు హేళన మొనర్చెదరు ఇదియొక దృష్టాంతపూర్వకముగఁ జూపఁదగిన విషయము మము నేలు చక్రవర్తియొకఁడు అతఁడెందున్నవాఁడో యనేకులకుఁ దెలియదు అతని యధికార మతఁడొక్కఁడే నడవఁడు అతనిచేతికింద ననేకులుండి యతని యధికారము నెఱవేర్తురు దైవవిషయమున మన్త్యుల దృష్టాంత మన్నిటబోలదని నాకుఁ దెలిసియుండినను వేఱొకవిధమగు దృష్టాంతము దొరకనందున పై దృష్టాంత మిచ్చినాను ముఖ్యశక్తియగ్ని అదిచే ముఖ్యదైవము అతని యధికారమగు తేజ మును సర్వప్రపంచమందును వ్యాపింపఁజేయుటకు నాదిత్యులనేకులేర్పడిరి సోమ అత్యంత దాయగ్నిగుణమునే యారోపించినారు ఇంద్రునకు మరుత్తుల సాహాయ్య ముండుటచే ప్రజ్ఞము దేశదేశము వ్యాపించును మేఘములు విచ్చికొన్నను ఈరీతి నే సకలశక్తుల వ్యాపారము, ఋశ్వేదమును జక్కగఁబరిశోధించి యా విషయముఁ

దెలియవలెను మనశ్శాంతిని పొందవలెనని నోటిచే నేర్చుకొని విమర్శచేయక
 యుండినచో ముందుసైత మనేకాస్థిములకుఁ గారణములు ఎలవడును సర్వకల్ప
 మములు పరిహరించు గుణ మన్న గలదు సూర్యుఁకుఁగలదు ఇంద్రియకు గలదు
 వాయువునకు గలదు నీటి గలదు కావున గ్రహపరివారం భస్మముఁ బైశక్తు
 లగ్నిరూపములేను ఆత్మలు వాయువు నగ్నిగణ్ణింపనచో విచారింపక యది తప్ప
 నుట దోషము పురాతనార్థ్య లెన్నివిషయములు మనమునందుంచుకొని వ్రాయు
 చుండితో మనకుఁదెలియదు కావున ఋక్కులు చదువునపుడు మన యావచ్చుకీ
 నుపయోగించి పురాతనార్థ్యల మానసమును మనము గుర్తెలు గవలెను కొన్ని
 విషయములలోఁ బొరపెడుదుము దానిచుండి తప్పేమియునులేదు వేదభాష్యప్రము
 శబ్దార్థములనుపుడు మారినవి ఋక్కులలో నెద్దియైన నొక విచిత్రశబ్ద ముండినచో
 నా శబ్దమునకు నిపుడు వాడుకలోనుండు సర్థమునిచ్చి మన మన్వయింతుము
 అప్పటికొకమునం దాద్యులశబ్ద మేయర్థమున నుపయోగించితో మనకుఁదెలి
 యదు సాయనాచార్యులు సైతము కొన్నిసమయములందు శబ్దార్థవిచారమునకుఁ
 గట్టపడినారు కొందఱు ఎండితులు వారితో నేకీభవింపక వేఱగముచేసినారు
 ఇప్పటి పాశ్చాత్యపండితులు మఱియొకయర్థము గల్పించినారు కావున కొన్ని
 ఋక్కు లర్థములుకావు

అశ్వీనులు

ఇది మనశ్శక్తులనుగుఱించి వ్రాయఁబూనెదను అశ్వీనులనుండి ప్రారం
 భించెద

సూర్యుని రథాశ్వములనఁగ నతని సప్తకిరణములు అవి తూర్పుదిక్కున
 దూరముగఁ బొడఁజూపంతనె పుట్టునట్టివి కావున నశ్వీనీదేవతలని నామముకలి
 గెను ఈ యశ్వీనుల రాకవలనఁ బ్రాతః కాలము సూచింపఁబడును కావున నుష
 స్సులరాకఁ జాటువారని పేరువచ్చెను సూర్యుని రథధ్వజము లశ్వీనులని కొన్ని
 ఋక్కులందు వర్ణించినారు అశ్వీనీదేవతలకు వైద్యులని బిరుదు ఊష కాలమునకు
 మున్నులేచి తమ్ములను కార్యములందాసక్తులగువారికి రోగములరావని యాద్యుల
 యభిప్రాయము అశ్వీను లగ్నేకే మిత్రములని వర్ణింపఁబడినారు అశ్వీనులు పొడఁ
 జూపినంత నే జనులు తమ యాగవిధులొనర్ప నగ్నినిఁ బ్రజ్వలంపఁ జేయుదురని
 యర్థము ఇటునే యశ్వీనులనామముల యుపయోగములు దెలియవలెను అశ్వీనీ
 దేవతలనామము లనేకఋక్కులం దగవడుటయగాక సూక్తములసైత మనేకము
 లున్నవి. సూర్యుని కొమార్తెయగు సూర్యమనశ్వీనులకిచ్చి వివాహముచేసినటలఁ

గొన్ని ఋక్కులున్నవి దీనిని హస్తాస్థము సందేహస్థముగ నున్నది హస్త్య డు
తన ప్రకాశమగణముగ నశ్వీచులకునిచ్చును కావున నట్లునకు మగణమిచ్చెనని
కొండఱుహించిరి అశ్వీచు లొక్క రా యిరువురా యనునది సైతము సందేహముగ
నున్నది శబ్దస్వరస్యమున నిరువురని గాదలుపలుకుచున్నది అశ్వీచులన సంతి
సమయము లుండునాయని యొ సందేహము కలుగుచున్నది అశ్వీచులనియు
నుషస్సునియు కలమును రెండువిధములుగ విభజించినారు అర్హణోదయము
లశ్వీచులకాలమనియు ప్రాత కాల ముషస్సునియు, మఱిల సాయంకాలమందలి
సాంధ్యరాగ మశ్వీచులకాలమనియు ప్రసోషముషస్సులకాలమనియు నాకుఁ
దోచెను సంజయందలి యశ్వీచులు సారమేయములు సంజయందలి యుషస్సు
“సరమ యనియు గామభేదములు సూర్య దస్తమించినతోడనే పశ్చిమప్రదేశ
మునందరణోదయమును బిమ్మటఁ బ్రసోషమును సహజముగదా?

అశ్వీచులుషస్సులగుఱ్ఱములు దోలువారనిసైతము కొన్ని ఋక్కులలో
నున్నది ఈ యశ్వీచుల విషయమున గొ కొన్ని ఋక్కు లిచట వ్రాయ బూనెద

M 1 3 (1) అశ్వీచురా' స లసంతప్రమేతుయి ప్రకాశమున కాలవాలమయి
చురుకుగల వాస్తములతో మీరు మా బలులందు డి

(2) అశ్వీచ్యరమగు కర్మనానగుచు మాస్తుతులందుచు నుండు నశ్వీచు
రా' దయాభుయి మాయుక్కు లందు

(3) అద్భుతకార్యములొనర్చు నా సత్యలారా' కుశత్యములపై నుంచిన
బలులు మీయవి అగ్నిజ్వాలలబలె ఱ్ఱగనుండు మాగ్ధమున మీరు
సంచరించు చున్నవారు

“ఎఱ్ఱనిమాగ్ధమున మీరు సంచరించుచున్నవారనిన” నరుణోదయ
మున సంచరించువారని యుద్ధమగుచు అశ్వీచీదేవతలలో నొ థినామము “నాసత్య”
యనియు మఱియొకరినామము “ద్రస్ర యనియు తెలియవచ్చుచున్నది నా సత్య
యన, నసత్యమునకు విరుద్ధుడగు వాఁడు ద్రస్రయన జేహుగులు చెఱచువాఁడు
బహుశా ప్రాతకాలము నాసత్యులది సాయంకాలము ద్రస్రులది యుండనగును

1 18 (3) నాసత్యులకు నిరువురికి గాను బలిభవులొక చులుకని రథమును
నిర్మించిరి అదిసర్వదిశలుఁ దిరుగుచుండును వారమృతమునుబిండు
గోవు నుచ్చవింపఁ జేసిరి

(4) వారు తమప్రార్థనలచే సహకాలము నిత్యల హృదయముగలవారయి

నాసత్య తలిదండ్రులకు ముదిమిలేనట లోనర్పిరి

నాసత్యునిపురని యొకటిఁగ్రుచ్చెను వారి తలిదండ్రులు భూమ్యా
కాశము లుండనగునని నే నూహించెద నైన బలుక బడిన యుభుచరిత్ర ముందు
వ్రాయ బూచినాను ఈ యశ్వినీదేవతలనా గుఱించి మఱిగొన్నియుక్కు లిచట
లిఖించెద

1 22. (1) ఆశ్వినీదేవయము తమరధము నుపకాలముచగుమున్నే సిద్ధపఱచికొని
మేమిడు సోమరసము సేవింప వత్తురుగాత

(2) స్వర్ణముచుజేసె రథిఁ శ్రేష్ఠులైనట్టియు దిగ్యరథము నెక్కునట్టయు
చశ్వినీయుగ్మమును మేము ఎలుచుచున్నాము

1 31 సూములోఁ ద్రికాలములందు నచ్చు బలునంద నశ్వినీదేవత లాహ్వా
నింప బడినారు

1 139 (4) ఆశ్వినీదేవతలారా మారుగదా స్వర్ణముచుదెఱచువారు ప్రాతః
లాగమవిధులందు మీరుంటకుఁగాను మీ రథములకు గుఱ్ఱములు కట్టఁ
బడినవి స్వర్ణరథపీఠముపై మిమ్ము గూర్చుండఁబెట్టితిమి సమీప
మార్గమనియు సరియైనమార్గమనియు మీ రంతరిక్షమార్గ మనుస
రించితిరి

M 5. 73 (5) సూర్యుడు మీ రథమెక్కినపుడు మీరథము వేగముగఁబోవును
ఎఱ్ఱునిపక్షులు మీచుట్టునొందును భూరిజ్వాలలు మిముఁగప్పను

పై ఋక్కులోఁనైత మశ్వినులు సాంధ్యరాగములు వ్యాపించు కాలము
ననే వత్తురనునది ప్థిరపడును ఇటలనె యనేకఋక్కులున్నవి ఈ యశ్వినీదేవతలు
దేవతైద్యులనియు వీ రొనరించినశాస్త్రమే ప్రపంచమున వైద్యశాస్త్రముగ కేర్పడిన
వచ్చును ప్రసిద్ధి ఆశ్వినీలు సదాయకాపనవంతులు రూపవంతులు అనేరూపములు
భరింప సామర్థ్యముఁగలవారు గరుత్మంతరిబలె వేగగమనముఁ గలవారు స్వర్ణ
రథమునకు గుఱ్ఱములనైనను బట్టునైనను గట్టి యాకాశమార్గమున నడచు
చుండును సాంధ్యరాగములను మహాత్పబ్దములుగ నొనరించి పురుషదైవముతోగ
నుతించినారు ఆశ్వినీరూపముగ దాచికొనిన సూర్యునిభార్యయగు సృజ్ఞాదేవిని
సూర్యుఁ డస్వరూపముగఁ గూడినందున నశ్వినులు పుట్టిరని గాథలుపన్నినారు
సృజ్ఞయన నాకాశము అచట సూర్యుఁ డకుణరూపమునఁ గనపడినతోడనే
యశ్వినులుపుట్టిరని యర్థము, ఆశ్వినులవయస్సు రూపము, ప్రకాశము వేగగమనము,

ద్విరూపము, రోగనివారకులు, పరోపకారబుద్ధి యీగుణములెల్ల ఋగ్వేదము నందు వర్ణింప బడినవి ఆర్షియలు దివ్యవైద్యులు కావున విషజలము లోను నన్న గుండములోను ఒడిన, రేఫవండిన, కర్షణ యంతకి, ఋజ్య, కర్కంధు, వాయ్య, సుచాంటి అర్చి, బ్రహ్మ, స్రాగ్మ, చ్యునదును వారివారి బాధలనుండి రక్షించిరని యనే ఋక్కులలో సూచింప బడినది అర్షియలు చ్యవనుని యావన మతుని నేన సోమపానార్హులైన గాధ ఋషు లనుశీర్షి క్రింది వ్రాయబడినది మూడవగును

ఇక నుషస్సులనుగురించి ఋగ్వేదమున ఋక్కులనేకములున్నవి ఈ దేవతకు గ్రీకుదేశములో “ఇమాస్ (Eos) యనియు రోం దేశములో “అరోర” యనియు నామములు ఈ దేవతలనుగురించి యనే ఋక్కులేగాక సూక్తము లున్నవి ఆర్యులదే వతారధన యుష కాలమునఁ బ్రారంభమగు కతంబున నారితి బ్రార్థించి బడినది ప్రాత కాలమున నార్యులు లేచినక్షణముననే యుషస్సెల్లడం నగివడుచుండును దినమువచ్చునని వారివ్రావయ మానంద వారిధిలో మునుఁగుచుండెను కావున నీ దేవతనుగురించిన ఋగ్వేదఋక్కు లతిమనోహర ములుగను నత్యలంకార సహితములుగను నున్నవి తళితళిమని ప్రకాశించు వస్త్రములను ధరించిన కన్యయనియును తనసోదరియగు సుదకారమునుఁ బాటించునదనియు సూర్యునిమ్మాము చక్క బెట్టునదనియు యాగమవిధులకాలము చాటునదనియు నిద్రనుండి జే కొటిని లేపునరనియు కనులుగానరానివానికి దృష్టి నిచ్చునదనియు కుంటివారికి బలమిచ్చునదనియు వర్ణింప బడినది అయినను నాదేవతరాకకు సంతసించుచు స్తుతించువారు చనిపోవుటయు, దినమురాకచే గ్లుప్తాయువుకు నొక దినంబు తగ్గుటయునుజూచి కొన్ని సమయములందా దేవతయొక్కరాకకు దుఃఖించుచు ఒరి ఈ యుషస్సు స్వర్గమునకుఁ గొమార్తెయనియును సూర్యునిచే మోహింపఁబడి వానికిఁజిక్క క తప్పించుకొను చున్నదనియును ఋషులు వర్ణించినారు

M 1 124 (1) అగ్నిని రాజిల్లఁజేయఁగనె, సూర్యుఁడుదయింపఁగనె యుషస్సు తనప్రకాశమెల్లెడ వ్యాపింపఁజేయును

(2) దైవికములగు ఋతువిధుల సమసరించి యాయు కాలము తగ్గించి నను సంత్యములే గతించిన ప్రాతఃకాలములకుఁ దుదియై, రాజోపు వేకువలకు మొదలయి యీప్రాతఃకాలము ప్రకాశించుచున్నది

- (3) అల్లిదిగో పూర్వ శను న కాశ గాజుల్లి యుషస్సుప్ర కాశమను
వత్తమును ధరించుకొని సగపడుచున్నది చైవీచుగు ఋతున్నా
మున సంచరించుచున్నది దిశలెల్లెఱఱింగిసి కాని దారిచెప్పదు
- (4) ఆకాశ దేవతయెద, సమీపమున సగపడుచున్నది క్రొత్తపాటను
పాడువానిబలె మనోహరములగు వస్తువులను జూపుచున్నది
నిద్రబోవువారినిలేప నీగబలె వచ్చుచున్నది దేవతలలో నిజమయి
నట్టియు మార్పులేనట్టియు దేవతయిది
- (5) మేనుసముద్రములోఁ బూర్వాధమునఁ గిరణగోవులతల్లి లన
చిన్నానుజూపుచున్నది వెడల్పుగ వ్యాపించుచు దనఅల్లిదండ్రుల
తోడల నెల్ల నిండుచున్నది
- (6) అతివిశాలముగ వ్యాపించిన తనక్రకాశమును, తన బాధువులకును
క్రొత్తవారికిని సమముగ నిచ్చుచున్నది అచేతత యత్యధి ముగఁ
బ్రకాశించుచు దన యంగసాంద్యమునకు గన్పించుచున్నది
బేదవారినిఁజూచికొని గొప్పవారినిఁ జూచిగాని ముగలదు
- (7) ఆ దేవత తనధమునెక్కి, సోదరుఁడులేని యువతిసనాత్తనకు
వెడలిపటుల మనుజుల నరయఁబోవుచున్నది ఉపస్థనుయువతి,
యలంకారయితయు, చిరునగువునగుచు దనభర్తను ప్రే
మించుచు పోవు స్త్రీబలె దనసౌందర్యమెల్లనిచ్చి చూచుచున్నది
- (8) అక్కయొక్క రకనుఁగని, చెల్లెలు లనతాపు గలచున్నది
ఆపు డక్క తన సౌందర్యమంతయును జూప నలంకారయయి,
సూర్యకిరణములతోఁ బ్రకాశించుచు, సుతన్నకాలములందు
స్త్రీలు సభలకుఁబోవుతీరినిఁ బోవుచున్నది
- (9) తొర్పుదింపఁజేసి, యాచిన్నది, మనవైఁ దనదయఁ జూపినది
ప్రకాశించు నెఱ్ఱయెద్దులకు జేనులువెసినది
- (12) గూట్లపదలి పక్షులు వెడలిపోవునటుల, నీ యుదయమున జను
లాహర్యజ్వలమునకునై వెడలెదరు etc

అహహారాత్రము తిరువురక్క చెల్లెండ్రవియును నాకాశరాజు కూఁతురు
అనియును నిరువురు పరోపకారులనియును నిరువురు స్వాగతాత్ములనియును దమతమ
కాలములందు జనులకు మేలునేయువారనియును వరుఁబని ఋతువిధులకు విధేయ

లగువారనియు వర్ణింపఁబడినారు ఇచటిరాత్రులు మానవశత్రువులుగ బలుకఁ
బడలేదు వయాళువగు మీత్రమనియు చల్లదనమును విశ్రాంతియు నిచ్చనట్టిది
యనియు, మెత్తనితల్లిగ నలసటఁదీర్చుచు నూఱిండునదనియు తెలుప బడినది ఈ
యిరువు రక్కచెల్లెండ్రిగుఁ జూని నేతపని నేర్చినవారు వారు సదావత్రములను
నేయుచుందురు ఊన్ను బంగారు దాముతోను, రాత్రి, నల్లనిదారముతోను
వత్రముగు నేయుదురు ఒకతె రెడవదాని నేతపనిఁ దెలిచుచుండును ఊన్ను
కాశముచు బొడఁజూపమాత్రనే చెల్లునేసిన యంధకారము చెడిపోవును
అపుడే సూర్యుడు వెంబడించి యంధకారమనెడ చక్కమును జుట్టివేయును అటులనే,
రాత్రి యుషస్సునేసిన లెల్లనివత్రమునుజుట్టి యంధకారమును నల్లనివత్రము
నేయుచు అక్కచెల్లెండ్రిరువు రిచెడుగుపనిని నిర్విరోధముగఁ జేయుచుందురు
అహోరాత్రము లక్కచెల్లెండ్రిగుఁ నుండినను నొ రినుకరు పాఱఁదోలుచుందురు
వీరిరువురిలో నెవరుపెద్ద యెవరుచిన్న యనునదితెలియక యొకఁఁడుప్రశ్నించి
నాఁడు ఊషస్సున సూర్యునితో గల బాంధవ్యము సహజముగనుండినను, గొన్ని
తావులందు భిన్నించుచున్నది ఊషస్సు తన్ను మోహించిన సూర్యకిరణవ్యాప్తిచే
మెఱయుచున్న యింతివెంట చంటిన యుచానుచిమాడ్కి సూర్యుడుషస్సును
వెంబడించుచుండును అయిన నదివానిచేతికి దొరకడ సూర్యుడు దానినిఁ జేరఁ
జాలడు ఒ ఋషి యుషస్సునుగుఱించి పలుకుటలో “ అలసింపక పఱుగిడుము
దొంగబలెగాని శాత్రువురబలెగాని సూర్యుడు నిన్నుబట్టి కాల్చివేయునని ”
పలికినాడు మఱియొకచోట యుషస్సు ప్రశ్నించునోవనియు సూర్యుడు దాని
దూడయనియు వర్ణించినారు రాత్రియిచునది యంధకారముతమగు గుఱ్ఱపుశాల
యనియు ప్రకాశాశ్వములు దానిలోనుండుననియు యుషస్సు దానివాటిఁ దెలిచు
ననియు వర్ణింపఁబడినది ఋషులు మేఘములనావులుగను గుఱ్ఱములుగను వర్ణించు
చుందురు అటులనే సూర్యునివైతము పోల్చుచుందురు మేఘములను గొఱ్ఱెలుగను
నుషస్సును గొల్లరిగను వర్ణించినారు అహోరాత్రములు రెండును రెండవు
లనియు వాని పొడుగులలోనుండి రెండురంగుల - పాలువిడుకుచుండుననియు
యంద్రుఁడు నల్లావునందు నల్లపాలుంచెననియు తెల్లావునందు తెల్లపాలుంచెననియు
వర్ణింపఁబడినవి ఆవులు మేఘములకును, పాలాకాశములకును ఋషులు పోల్చు
చుందురు ఊషస్సు సరపన్నురాలనియు ప్రాత కాలమునఁ- దనస్వర్ణసంపదఁ జూపు
ననియు పలుకఁబడినది ఈసంపదను చెల్లెగు రాత్రి దాచియుంచును దాచిన
ధనమును నక్క ప్రాతకాలముననే తీసికొనుచు ప్రతిగృహమునకును బోయి

యింటివారినినిద్రలేపి దారిని దమకము పనుకకు బంపి ఋజుమాస్తిమున వారినిఁ బ్రవర్తింప జేసి పోషించును

పైన నాచే బలుకఁజూసిన విషయములకెల్ల నాధారములుగ ఋక్కులున్నవి ఋగ్వేదమునందెల్ల నుపన్యసనుగుఱించిన ఋక్కు లతిమనోహరములుగ నున్నవని యనేకుల యభిప్రాయముతో నే నేకీభవించుచున్నాను కొన్ని ఋక్కులచట దృష్టాంతములుగ వ్రాయుచున్నాను

M 1 48 (1) ఆకాశరాజ సుతయగు నుష కాలదేవతా' యశ ప్రకాశములచే మాకు సౌభాగ్యసంపవలిచ్చుచు నుదయింపుము సౌభాగ్యము నిమ్ము

(2) దానశీలురగు నుషస్సులు మాకుఁ బశుధనమును నశ్వధనమును నిచ్చుచు దీనిధనము మము జేరుదురు దేవతలారా' రాజులకృత దాతృత్వమునెర్పి మాకాదానమునిండు

r 122 (1) దక్షిణాయను విశాలరథము సిద్ధమైనది అవర్త్యులగు వైవములు రథమెక్కిరి జనులగృహములను ప్రకాశింపజేయుటకై గోప దేవత యంధకారములోనుండి వెలివడనది

(2) ప్రాణకోటి నిద్రలేవకమున్న వారికిఁగాను నుష కాలదేవత భాగ్యమును సిద్ధపఱచికొని సదాకాలములందును బాలికయయి యందఱినిఁ జూచుచుండును ప్రాతఃకాలారాధనకు నుషస్సే ముఖ్యదేవత

(4) ప్రతిదినిమును, నాదేవత తనరూప మగపఱచుచు, బ్రతిగృహ మందును దనప్రకాశము వెదజల్లుచున్నది తళతళమను ప్రకాశమున జయమాఱింప వచ్చుచున్నది సకలదైవములలోను నుషస్సు భాగమునకుఁ జేరిన హవిస్సు మేలైనది

(5) ఆనందదేవతా' భగవదులు చెల్లెలా' నుతింపఁబడినవారిలో నీవు మొదటిదానపు చెడుఁగు తలఁచువాని బలము చెడుఁగార

(6) దూరముగఁ దనప్రకాశము వ్యాపింపఁజేయుచు నుషస్సు, రాత్రి దేవత దాచినధనము నగపడఁజేయుచున్నది

(7) అహోరాత్రములు వేటువేటు రంగులుగలిగి యొకిరినొకరు ఘోషించుచు నొకరు వెళ్లగనె మఱియొకరు వచ్చుచున్నారు,

భూమ్యాకాశమును జువ్వని యంధకారమును, ప్రకాశంధము
నెక్కి యుపన్మ దాచుచున్నది

(8) ఈదినిము, విహించిన రూపమునే లేపునుధరించు వగునుని ఋతు
విమల సుమనోతురు అనన్యలయి యనేకలో మలు సంచరించి
స్వగ్గము జేరుదుర

(9) ప్రారంభదిన న్యభావమును చెల్లిన యుపస్సు, తెల్లనిప్రకాశ
ముతో నన్నిటిను వెలివెడలును ఈ కన్య ఋతువిధి
క్రిమిము పీటగు దినమును క్షయము జేరును

(10) ఉషకాలదేవతా! కన్యనయి సౌందర్య గుప్తమువమించి నిన్ను
మోహించు వైవము సరసకు బోవుచున్నావు వయోవతివయి
చిటుగవునగచు బ్రకాశించుచు, నీ ప్రియునకు నీ రూపముం
జూపుచున్నావు

(11) తల్లిచే జగ్గని నుం రింబ బున వెండ్లకూడరుబలె, నందలు
జూచుగొనున నీ గగనమచున్నావు

(12) శశ్వత ముత్తవిధులకు విధేయత జూపుచు, మచుజలలోఁ ప్రతి
మానవునకు మంచతలంపులు పుట్టులా గొనరింపుము

M, 1 164 (17) ఆకాశమునను గ్రది భాగమునను భూమికి బైభాగమునను
తన దూడను (నూర్చిని) పాదములక్రింద నుంచుకొని గోవు
(ఉపస్సు) ఉదయించెను ఏ దిక్కున నెటకి నది పోయెనో
తెలియరాదు ఎచట దూడనుగ నెను? పశువులమందలోకాదు

(18) ఆ దూడ తండ్రి యెవరయినది జ్ఞానియైనవాడు తెలుపనిండు
దేవతత్వమెంగుడి పుట్టెను?

M 3 61 (1) ఉషకాలదేవతా! సకలసంపన్నురాలా! జ్ఞాన సంపూర్ణత్వమున
స్తుతులు పాడువాని పాటువినుము అత్యంత సౌందర్యముగలిగి
పురాతనాధునాతనదేవతవయి, జ్ఞానాధికతమించి ఋతువిధు లనుస
రించు యువతీ! మాస్తుతులందుము

(2) మనోహరముగ ద్యనులుకిలిగించుచు నదృష్టదేవతా! నీ ప్రకాశ
రూపమగు రథము నెక్కి రాజిల్లుము స్వర్ణమయమగు నీ రథాశ్వ
ములు తమరంగులను దిక్కులెల్ల వ్యాపింపజేయుచు నిన్నుచటికి
దేనిమ్ము

(4) ఉపస్సు తనగుట్టముల కల్గెమును వదలుగొడిచి ధనికురాలగు
నింటి యజమానురాలుబలె వచ్చుచున్నది, ఆశ్చర్యకరమగు

ప్రకాశమును దెప్పుచున్నది ఆ ప్రకాశమును భూమ్యాకాశములు
నించినది

M 7 70 [1] ఉషస్సు స్వర్ణమున మిట్ట ప్రకాశించుచున్నది ఋతువిధి ననుసరించి
తన గాంభీర్యముచేయుచు జూపుచున్నది రాక్షసులను సంధకార
మును బోదోలినది జ్ఞానులగు నాంగిరసులూ దేవతయొక్క
మాగ్గమును జక్క బఱచినారు

[2] ఈశము సకల సంపద్యుక్తులగునటు రుమ్మ వృద్ధి నందింపుము
సమస్తసుఖము సంపదించులా గొనర్పము అనేకవిధ సంపదల
నిమ్మ పనులలో యశమువచ్చుగా గొనరింపుము

[3] ప్రాత కాలమునందలి ప్రకాశమును జూడుము అనేకవిధములగు
చాయలగుల మా సరస జేరుము అంతరిక్షమెల్లను నిండి పావ
నాగమ కర్మములొనరింప జేసి యున్నట్లు చెప్పినారు

[4] దూకమున దనరథమునెక్కి పంచజాతులు నివసించు స్థలములను
దర్శించి మర్త్యులమార్గములను బనులను జూచుచు స్వర్గ
సుతయు బ్రపంచ చక్రవర్తినియునగు నుషస్సు వెడలినది

[7] సత్యమాడువారిలో సత్యవతిగను, బలవంతులలో బలవంతుగాలు
గను వైవములలో దేవతగను, ఎవిత్రులలో బవిత్రురాలుగను
రాజిల్లుచు గంచెలన్నియును దెంచి గోవులనిచ్చెను ఉషస్సును
జూచి గోవులమంద ప్రార్థించుచున్నది

M. I 92 [3] పనిచేయు స్త్రీలబలె బాటలుపాడుచు, దూరమునుండి తమకు
నేర్పడిన మార్గములను సరించి దానశీలుడగు యజమానునకు
సహార మమర్చుకొని సోమరస మొసంగువానికి సమస్తవస్తువు
లిచ్చుచు నువన్నులు వచ్చుచున్నారు

[4] నటిబలె గనూడిబట్టలు ధరించినది పాదుగునిండిన యావుంబలె
నెదనుబ్బించినది జీవకోటికిగ ను ప్రకాశమున్పుష్టించి, గోవులు
గల మందయొక్క కంచెవాకిలి దెఱచినట్లుల యంధకారమును
వదలించినది.

[5] ఉషస్సుయొక్క శోభను మేముచూచినాము నల్లనిదయ్యమును
బాటదోలినది యూపస్తంభమునందలి చాయనుబోలె యుషస్సు
తన ప్రకాశమందినది

[6] రాత్రి మేరను మేము దాటితిమి ఉషస్సు జనించి సమస్త వస్తు
వులు మేముచూచులాగొనర్చెను స్తుతిపాతకుర లింబలె నవ్వుచు

యశః ప్రకాశదాయినై సౌందర్యవిలాసములతో మాకు ముదము
నిచ్చుటకు లేవుచున్నది

[9] ప్రపంచమెల్లఁ దనఘాపులఁజూచుచు ప్రకాశరూపకమగు తన
లోచనములు పశ్చిమదిశకు వ్యాపింపఁజేయును, జీ-కోటికిఁ జలన
శక్తి నిచ్చుచు తన్నుఁబూజించుప్రతిమనుజుని ధ్వనిని గుర్తించు
చున్నది

[10] పురాతనకాలమునుండియూ దినదినముఁ బుట్టుచు నొకత్రుమునే
సదాధరించుచు, మర్త్యుల యాయువును వెచ్చించుచు, జనుత్కా-
రముఁగల వేటకాఁడు పక్షులయవయవము లొక్కటొక్కటి
తఱుగురీతిఁ దలుగుచున్నది

[11] స్వర్గపుమేరనుఁ జక్కఁగఁగనిపెట్టి తనచెల్లెలను దూరముగఁ దోలు
చున్నది మానవుల యాయు కాలముఁ దగ్గించుచు నుషస్సను
యువతి తనప్రియుఁడిచ్చిన శోభచే రాజిల్లుచున్నది

10 172 (1) నీ సంపూర్ణసౌందర్యమున రాజిల్లుచురమ్మ గోవులన్నియును
బాలుతోనిండిన పాదుగులుగలిగి నీమార్గముగుండ్ల వచ్చుచున్నవి

(2) అనుగ్రహమానసవయి, దానశీలయి ధర్మాత్ముని గూడినొని,
మాచే ఋక్కులు రచింపఁజేయుచురమ్మ

(3) ఉషస్సు తనచెల్లెలయొక్క వెసనమునుఁ గోఁగొట్టుచున్నది గొప్ప
గుణముచే చెల్లెలను మఱలఁదనదారి నడుచులాగొనర్చుచున్నది

ఉషస్సులను యిక్కులనే ములున్నవి వానియెల్ల వ్రాసివో గ్రంథము
గొప్పదియగును

రాత్రిని గుఱించి యుగ్మేదమునందొక సూత్రముమాత్రమున్నది మిగత
ఋక్కులంగఱచటఁగానివిషయము వివరింపఁబడనది ఋషులు రాత్రినెఱచును
దూషింపరు కొన్నితావును నుతించినారు

1 35 (1) జీవకోటికైనెల్ల విశ్రాంతినిచ్చు రాత్రిని నే నావ్యానించెద

1 62 (7) భగదైవ మలసటనంద , స్తుతలసాహాయ్యమున, వియోగమెన్నడును
లేని పురాణదంపతుల (భూమ్యాకాశముల) వేటుపఱచెను ఉన్నత
స్వర్గమున నీ యైంద్రజాలికుఁడు కన్యలిరువురిని (అహోరాత్రములు)
నుంచెను

(8) నవీనముగ జనించుచుఁ నన్నపిల్లలు (అహోరాత్రములు), తమ
యిష్టానుసారముగ నటించుచు, వేటువేటు వర్ణములుధరించి, జంట
లుగఁబుట్టి, నొకరివెంటనొకరు పురాతనకాలమునుండి భూమ్యాకాశ

మొచ్చుటచు దిరుగుచున్నవారు స్థానియంగములుగలిగి రాత్రియుచో,
బ్రహ్మశాపవంశములుగలిగి విరాముచున్నవి

(10) అశ్వహస్తములగు పాపనాగనువిధులందు యదవ్రతం చెల్లెండ్రును
యజమానునిసంస భార్యలుగనో, క్లులుగనో నిలుతురు

M 2 38 (3) సవిత్వదేశముచు, రాత్రి కొంపముగ వ్యాపించెను

(4) ఆదిమనోరథంబడి చెప్పింపుది మఱి నేను నారంభించెను

M 10 127 (1) రాత్రిదేవత తన స్వల్లోచనములచే న ప్రదేశములు చూచు
చున్నది తయశోదూపముల దరించుచున్నది

వాయువుపుట్టెను? ఎడతెచుండవచ్చెను? దైవముల ప్రాణవాయువతలను
ఈ దైవము తానెట్లుచుండినను దివ్యులను సారము సంపదించుచుండచు
వానిధర్మ మేమువిందుము వానిరూపము గనలేము

M 1 135 (3) భర్త, నిద్రపోవుభార్యచు లేవఁబడు వాయువు ప్రజలబుద్ధిని
బ్రహ్మగింపజేయును భూమ్యాకాశములు రాజ్యజేయును ఉష్ణ
కాల దేవతలను రాగ్ని జేయును

(6) వాయుదేవా! నీమందతిలోఁ గ్రథము సంపదించున సోమ
పానమునకు నీవు ప్రథముఁడవైతివి

M 4 46 (1) సోమరసములో శ్రేష్ఠమగుభాగ మీ యాగమవిధిలో నీవందుము
నీవారంభమున బానముఁయువాడవు

48 (1) ఋషులు తమ శాస్త్రపులధుమంది సోమరసము సిద్ధపఱచి గారు ఎవరు
నికను దానినందలేదు నీవుస్వీకరింపుము

M 8 18 (9) పాపన రమగుగాలి నునోహరముగ మోపైగించిమ్ము శాస్త్రపుల
బోదోలనిమ్ము

M 10 186 (1) ఆనందారోగ్యములిడి వాయువు తన పరివళసారము మూలోఁ
జూరుగానొనర్చు గాత మాయాయువు హెచ్చించుచుగాత

(2) వాతమా నీవు మాతగడ్డి నిజము మా సోమరూడవు నేని
హితుఁడవు మేము జీవించునట్టి బలమునిమ్ము

(3) నీభవనమున సమృతముంప బడినది మాబ్రదుకునకునై దానిలోఁ
గొంతభాగమిమ్ము

సోమరస పరిమళసారముగల వాయువు పవమానమనఁబడును తా
పార్థివాయువులపైఁ బ్రాణమూధారపడినది

ఇక మేఘములును మేఘములను గడలించు పర్జవ్యమరుత్తులను
గుఱించియు రుద్రాది తధిష్ఠాన దేవతలనుగుఱించియు నించుక వ్రాయఁబూనెద

జలపూరితములగు మేఘములు ఘనీభవించి తాపడియుండును వానిని

గదలించి యొకటికొకటి కొట్టికొని పగలలాగొనరించి యందున్న జలములను భూమిపై జాతిపించి నలుగుక్కుల వ్యాపింపజేయువారు మరుత్తులు వీరు రుద్రుని కొమారులు దౌరస్సభావముగలవారు యోధులు స్వాభావి ముగ మరుచ్చలనమున మేఘములకు ఘర్షణచుండి యురుములు, మెరుపులనుట్టి సిడుగులుపడు క్రమమున జూచి యది యంతరిక్షమున జరుగు యుద్ధమనియెంచి ఋషులు తమ యిష్టానుసారముగ వర్షించినారు వర్షించుకొనునం దింద్రునకు మరుత్తులు సాహాయ్యులు కావణమున నింద్రునకు మరుత్తునుజంటగూర్చి ఋగ్కులల్లినారు వర్షమునకు నింద్రశబ్ద సారస్వతున నింద్రు డధిపతియనునది సందియమైనను మరుత్తు లవశ్యచునుటకు సందియములేదు గొప్ప పర్వతముపైన గుమిగూడి వ్రాలిన మేఘములను నలుదిక్కులకువోలి భూమిపై వర్షముఁ గుఱియిలా గొన రించువారు మరుత్తులకదా, ఆ మరుత్తులకు గుఱించిన ఋక్కులుగొన్ని యిచట వ్రాసెద

M 1 64 (2) ఆకాశ వృషభములగు ఘురులు చైవములు రుద్రుని పుత్రులు, మురుత్తులు నిష్కల్మషులయి, సూర్యులబలె బ్రకాశించుచు, సలము పావనమొనరించుచు, భయంకర రూపముగలవారియి రాక్షసులబలెనుండి వర్షము గుఱిపించుచు జనించిరి

(3) రుద్రబాటకులు రాక్షసహంతలు ముదిమిలేచివారు పర్వతముల బలె నజేయులయి శృద్ధిసందుచున్నవారు తమ శక్తిచే జీవకోటిని నడఁకుచుచున్నవారు భూమ్యాకాశములందుండు సమర్థులైనైతము వారికి ననుమలగుదురు

(4) సదా చలించుచు నాకాశగోపుర (మేఘముల) పొదుగులను చిఱచి భూమిచుట్టునువిరి భూమినిఁ బాలునించుచున్నారు

(7) అద్భుతశక్తికలవారయి, ప్రకాశాధికితఁగలిగి, పర్వతములబలె స్వయంశతులయి యతివేగముగ దారి నడుచుచున్నవారు అడవిని నగ్నిగొ సంహరించునపుడు మీ శక్తి జూపుచు నేనుఁగులయలె గృక్షములకు నినుచున్నారు

1 37 (7) మురుత్తుగారా' మీ రాకగని నలుఁడు ననుండగుచు మీ యను గ్రహమట్టికా కారిత్యముగల పర్వతములు పైతము చలించును

(9) మురుత్తులు సంహరించుచు మార్గమున మాటలాడుచుందురు వారేమి మాటలా పువదియు నెవరైనను విని జాలుదురా?

1 38 (1) అండ్రి కొమారుని నాలింగనము సేసికొనినరితి మిరెపుడు నను నాలింగనము సేసికొనియెదరు

- (2) ఇపు డెవటికి స్వర్గమున నెచ్చోటికి బోవుచున్నార? భూమిపై నిలువలేల? మీ గోవులెవట మీ చును?
- (5) గడ్డియుండు నడవిని జేరిన గ్రూరమృగమునుంబలె నీ ధక్తుడు చూడబడడు అట్టివాడు యమునిమాగ్గము ఒట్టెడు
- [6] ఆజేయముగు మనూచికి బాధలు మమునంట కుండుగాత తామము మానుండి నెడలిపోవుచుగాత
- [9] భూమిసంతయు నీరునుచును సహస్సునసైత మంధకారము గల్పించి జలపూరిత మేళుములు గప్పచున్నారు

వైరితిగ ననేకముక్కులున్నవి ఇట్టి యద్భుతశక్తులనుజూచి యచ్చెరువండి యవి వైవములని భావించి గౌరవించి స్తుతించుచుండిరి మనమిపు డటుము యొక్క ధ్యనిని విందుము ధరుమును జూడజాలము స్పర్శింపజాలము వాసనఁ గనలేము రుచి జూడలేము ఈరితిగ నుండినను నా శక్తినుండి శబ్దము వచ్చుచున్నది అది విసంబధుచున్నది కారణమేమి? ఎచటనుండి వచ్చును? ఎవరినుండి వచ్చును? ఈ విషయము విమర్శనీయమయ్యెను, అడవిని బోవునపుడు ఘడ్జారావ మొకనికి విసంబధును ఆపుచేదో ఘర్జించు శక్తియొక్కటి యుండువలెనని యాలోచించి విమర్శించి చూచి యా ధ్యని సింహమునుండి పుట్టినదని తెలిసికొనుట సాధ్యమాయెను డటుముయొక్క ధ్యని విసంబధునగాని యది యెవరినుండి పుట్టి నది కనుటకుఁ బ్రారంభమున నార్యులకుఁ దోషక యదియొక ప్రైవశక్తియని భావించిరి ఆ వైవశక్తికి “రుద్ర” యని నామమిడిరి ఎపుడాశబ్దము రుద్రునుండి వచ్చెనని మనకు నమ్మికకలిగినో యపుడే యా రుద్రశక్తికి ఎదుగే యాయుధమని కల్పించిరి ధనుర్బాణములు కలవాడని నమ్మిరి పిదప, దుర్బాధులను శిక్షించుటకును సన్బాధులను రక్షించుటకును సాధరించెనని నిర్ధరించిరి ఉత్తమిసవెంటనె వానకుటిసి దేశము సుభిక్షమగుటచే బ్రజును రక్షించువాడనియు శుభమునిచ్చువాడనియు బిరుదులిచ్చిరి మొలకయెత్తి యాకులువిడిచినపదప పృక్షిమగుట కష్టము కాదుకదా? ఈరితిగ నార్యులచే నూహింప బడిన రుద్రుడు పురాణయుగమునఁ ద్రిమూర్తులలో నొక్కడయి వెదగడితే వైవములను మూలఁ గూర్చుండ బెట్టెను రుద్రునిగుఱించి ఋగ్వేదములలో బలుకెబడిన ఋక్కులలోఁ గొన్ని వ్రాసెద

M 1 43 [4] ఆగమ విధులకును, ఋక్కులకును, నోపధులకును, స్వామియగు రుద్రునిగుఱించి యాచారోగ్యబుములకునై మేము నుతించుచున్నాము

M 1. 114 [5] జటలుధరించి కపర్దియని నామమందినట్టియు శ్లాకాశమున నెఱ్ఱిగఁ బ్రకాశించు నడవిపండ్రిగఁ జరించునట్టియు, రుద్రుని గౌరవబుద్ధినిఁ బిలుచుచున్నాము శ్రేష్ఠతమమగు నావధముల చేతనుంచుకొని

మాకు రక్షయు నీడయు భద్రమగు భవనమును నిచ్చుచుండును గాత

- [7] రుద్రా' చిన్నవారిని గాని పెద్దవారినిగాని బాధింపకు పెట్టుగు నట్టి పిల్లలనుగాని ముసలివారినిగాని తొందరపెట్టకు తండ్రులను గాని తల్లులను గాని చంపకు మాకుఁ బ్రియములగు శరీరముల కేబాధయు గలిగింపకు

M 2 33 [1] మరుత్తులతండ్రీ' నీ యనుగ్రహము మము సమీపింపనిమ్ము సూర్య దర్శనమునుండి మముఁ దప్పింపకుము

- [2] నీవిచ్చు సిద్ధాషధములనుండి మేము శత హేమంతఋతువులు జీవించుముగాత, శాత్రవభావమును, నసహ్యతయు మానుండి పాఱుదోలుము ఆధివ్యాధులు దిక్కునకొకటి పోనిమ్ము

- (3) పుట్టుగలవారికి స్వామివయి, రుద్రా' నీవు యశ ప్రకాశుఁడవైతివి పిడుగు నాయుధముగఁగొని బలవంతులలో బలవంతుఁడవైతివి మా బాధలను బోఁగొట్టి సేమమొసఁగుము అపాయములు మానుండి దొలఁపుము

- (4) పుష్టిమందులొసంగి మాశూరులకు బలమునిమ్ము వైద్యులలో నీవు శ్రేష్ఠుఁడవని నేనువిన్నాను

- (13) మరుత్తులారా' సృచ్చమగు మిమందులలో రుద్యమైనట్టియు నారోగ్యకరమైనట్టియు మాతండియగు మనువువలన నేర్పఱువఁ బడినట్టియు మందులను మా లాభసుఖములకుఁగాను రుద్రుఁ డిచ్చునుఁగాత

M. 7, 46 (2) మాకుటుంబ రోగములన్నియును రుద్రా' మాన్పుము.

పైరితిగ రుద్రుని దైవముగఁ బొగడుటయగాక మంచివైద్యుఁడని

నలికినారు

M 7 51 (12) ఈఋక్కులో నేత్రత్రయోపేతమని వర్ణింపఁబడినది కావునఁ బురాణ యుగములోని త్రిమూర్తులలో నొకఁడైన రుద్రుఁ డిదైవమనుటకు సందియములేదు

శుక్ల యజుర్వేదములో (16) రుద్రునకిపుడు పురాణములందుఁగల నామములు విశేషములు ఎలుకఁబడినవి రుద్రుఁడొక ముఖ్యుడైనమనునూచన యవుడే యగవడుచున్నది ఋగ్వేదములో, బైన వ్రాయఁబడినరీతిగ మరుత్తుల తండియనియు ఘర్జారావమునిచ్చు పిడుగనియు భీషగ్విరుఁడనియు చెప్పఁబడినది కాని యంతకంటె మోఁచ్యమియునులేదు శుక్ల యజుర్వేదములో మేఘనాథుఁడని పలుకుచు రుద్రుఁడు భయంకిరమూర్తియనియు దొంగలు మొదలగువారి దై

మనియు లయాధికారియనియు పలుకబడనాడు తామ్రాక్షుని బిడ్డని మేఘచ్ఛాయలనుబట్టి నామములిడినారు అక్కరణంబుననే నీలకంఠయని పిలువఁ బడుచున్నవాడు వాని గుఱిపించుటచే బహువులను గావాడవాడు కావున పశుపతియని బిరుదుఁల్గిరి ఇది రుద్రుడొనరించు కార్యమునుండి లోకమునకు మేలు కలుగుచుండును కావున శంకర శిష్యులనునామములు వచ్చినవి నేనుములోఁగాని బ్రాహ్మణములోఁగాని రుద్రునిభావ్యలు కాళి దుర్గలని పలుకఁబడలేదు కొంతకొంత బ్రాహ్మణములో నొక్కచోటమాత్ర మే శాసనమహదేవులకుఁ బ్రామాణ్య మివ్వఁ బడినది శతపథ బ్రాహ్మణములో రుద్రా! ఇది నీభాగపునావిన్ను అనుగ్రహించి నీచెల్లెలగు సంతోతోవచ్చి దీనిని స్వీ రింపుమని పలుకఁబడినది (2 6 2 9) కేసోపనిషత్తులో నుమాహైమవతీయను శ్రీవైవము ఇంద్రునకు బ్రహ్మమును గుఱించి బోధించెనని పలుకఁబడినది

ఇక ఋగ్వేదమునందుఁ బఞ్చమ్య డొందెవముగ నుతింపఁబడునాడు ఆ ఋక్కులుగొన్ని యిచ్చటప్రాసెద

M 5 83 [1] పర్జన్యఁడు అంకెవేయు పిడుగుంబలె ధ్వనించుచు, దనబహుమతు లతిత్వరితముగఁ బంపుచు, నోషధుల బీజము అద్భుతించుటకై నాటుచున్నవాడు

[2] చెట్లు దూరదూరములుగ నుండులాగునఁ గొట్టుచున్నవాడు రాక్షసులను జంపుచున్నవాడు భయం రాయుధములుగల పర్జన్యనకు జీవకోటి భయపడుచుండను ఉఱిమెడు పర్జన్యఁడు దుర్గార్థులను గొట్టనపుడు, పుణ్యమార్తులుసైతము భీతిలి పలు గడుదురు

[3] నీరునించిన మేఘములతో నాకాశమును పర్జన్యఁడు గప్పినపుడు దూరమున సింహగర్జన లగుచున్నవి

[4] మారుతములు వెనువెంటనే దుముకులాడును వానివెంటనే మెటుపుదిగును ఓషధులు మొలచును దిక్కులు ప్రకాశించును పర్జన్య ఁ భూమినిఁ దడిసినతోడనే జీవకోటికి నెల్ల నాహారము పుట్టును

[5] పర్జన్యా! గొప్పపాత్రనెత్తుము నీరుఁజల్లుము ప్రవాహములడ్డులేక పాఱిముని భూమ్యాకాశములను గొల్పినఁ దడుపుము గోవు లకు నీరు సమృద్ధిగనుండనిమ్ము

పైరీతిగ ఋతుధర్మము అనుసరించి ప్రకృతి మహిమలచేఁ గలుగు వర్షాగమములకు ననేకశక్తులను గలిగించి వానికి నామకరణంబు లొనరించి యార్యులు గౌరవబుద్ధిని వానిని నుతించుచుండెరి పుణ్యతన జనులందఱీరీతిఁ బ్రకృతి సౌంబంధి శక్తులనుఁ బ్రార్థించుచుండెనుటకు సాదృశ్యము లనేకములుగలవు